

A close-up portrait of an elderly man with thinning hair and glasses, looking directly at the camera. The image is monochromatic with a warm, brownish-orange tint. The man is wearing a dark jacket over a light-colored collared shirt.

GERMÀ COLÓN I DOMÈNECH
SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ FILOLÒGICA
BARCELONA, 2021

Germà Colón i Domènech

Semblança biogràfica

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES, XCIX

Germà Colón i Domènech
Semblança biogràfica

JOSÉ ENRIQUE GARGALLO GIL

BARCELONA
2021

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Gargallo Gil, José Enrique, autor

Germà Colón i Domènech : semblança biogràfica. — Primera edició. —

(Semblances biogràfiques ; 99)

Referències bibliogràfiques. — A la coberta: Institut d'Estudis Catalans, Secció Filològica

ISBN 9788499656298

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica II. Títol

III. Col·lecció: Semblances biogràfiques ; 99

1. Filòlegs — Catalunya — Biografia 2. Colón, Germà, 1928-2020

929Colón, Germà

© José Enrique Gargallo Gil

© 2021, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre del 2021

Text revisat lingüísticament per la Unitat d'Edició del Servei Editorial de l'IEC

Compost per la Unitat de Producció del Servei Editorial de l'IEC

Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-629-8

Dipòsit Legal: B 19782-2021

DOI: 10.2436/10.0100.01.3

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

1. INTRODUCCIÓ¹

«Roda'l mon y torna al Born.» Amb aquest refrany extret del Refranyer Aguiló, un dels darrers projectes dirigits per Germà Colón, comença la necrologia que jo mateix vaig redactar per a la revista *Estudis Romànics* (Gargallo, 2021), i que em serveix ara de marc en aquesta semblança del mestre castellanenc.² I és que la trajectòria vital de Germà Colón, nascut a Castelló de la Plana el 30 de novembre de 1928 i traspassat a Barcelona el 22 de març de 2020, se'm representa una espècie de camí d'anada i, després de rodar no poc món, al capdavant, de tornada, tal com destil·la i sintetitza aquell refrany inicial. La ciutat de naixença l'acabarà fent el seu fill predilecte. La ciutat on rep la formació universitària, Barcelona, l'acollirà en els darrers anys de vida fins al seu traspàs. Entremig, una concatenació d'atzars el portarà a Basilea; i a la Universitat de Basilea, un dels centres més prestigiosos de la romanística europea, esdevindrà un referent

1. Agraïxo, en primer lloc, a Maria-Pilar Perea el seu assessorament, que m'ha estat de gran ajuda. A ella també, així com a Maria-Reina Bastardas, Gemma Boada i Joan Veny, la lectura del text i les valuoses observacions que m'han proporcionat.

2. Ofereixen altres semblances de vida sobre Germà Colón diverses notes necrològiques, com la de Joan Martí i Castell (2020a) a *Serra d'Or*, la de Maria-Reina Bastardas (2020) a la *Zeitschrift für Romanische Philologie* i la d'Irene Andres-Suárez (2020) a la *Revista de Filologia Espanyola*. Aquesta mateixa autora va escriure una «breve semblanza» en ocasió del doctorat *honoris causa* de Germà Colón per la Universitat Autònoma de Barcelona (Andres-Suárez, 2005). Vegeu, a més, les contribucions d'Emili Marín i Paula Reig («Entrevista amb Germà Colón», p. 15-24), així com la d'Amadeu-J. Soberranas («Esbós biobibliogràfic», p. 123-129), totes dues publicades dins l'obra coral sobre Germà Colón intitolada *Germà Colón. La passió per la llengua* (Diversos autors, 2003).

d'aquesta disciplina. A més, des de la concepció integradora de la romanística, esdevindrà també far de referència en els camps més específics de la filologia hispànica i de la catalana.

Dit d'una altra manera, en la primera etapa de la seva carrera Germà Colón orienta la mirada al nord (Barcelona, Basilea), alhora que apunta una expansió de mires filològiques, en la seva «curiositat sense límits»,³ des d'allò més immediat (com ara l'espai lingüístic de la terra natal) al conjunt de la llengua (catalana) i al de les llengües romàniques. A Basilea rebrà especialment el mestratge del gran romanista Walther von Wartburg, i de Basilea estant crearà escola i, un cop arribada l'etapa de la jubilació (això sí, sense abandonar mai la dedicació filològica ni la curiositat de saber), orientarà el seu camí cap al sud, a recuperar les dues ciutats del temps juvenil de formació universitària (Barcelona) i dels primers anys de vida (Castelló de la Plana). Mireu d'ubicar al mapa les tres ciutats de referència i comprovareu que constitueixen fites al llarg d'un eix transversal que fa dreuera entre la Mediterrània (Castelló, Barcelona) i aquella ciutat (Basilea) de la ribera del Rin situada al límit (LIMES) de la romanitat, però al cor de la romanística. Nord i sud marquen simbòlicament, a través d'aquest eix transversal, la vida de Germà Colón.

2. ETAPA DE FORMACIÓ, PRIMERS PASSOS COM A ROMANISTA

El nostre protagonista nasqué, com he dit abans, el 30 de novembre de 1928 a Castelló de la Plana, on cursà estudis primaris i secundaris. Acabat el batxillerat a l'Institut Francesc Ribalta, i enfrontat a la disjuntiva de seguir estudis universitaris a Madrid o a Barcelona, el latinista Eduard Valentí i Fiol, que havia estat professor seu a l'institut, el va aconsellar i convèncer perquè triés com a destí la Universitat de Barcelona. I encara va dubtar inicialment si decantar-se per l'orientació de llengua (lingüística i filologia) o la d'història. Però va acabar decidint-se per la primera.

Després de seguir «per lliure» els cursos comuns —sols anava a Barcelona a examinar-s'hi—, s'hi traslladà el 1948 i es matriculà en filologia romànica, atret per l'aura d'un jove catedràtic que impartia, dins del curs de gramàtica històrica de la llengua castellana, la meravella de la transformació de les paraules des de la matriu llatina. Però s'ha de dir que aquell jove professor, de nom Antoni M. Badia i Margarit, se les empescava per presentar dins les seves lliçons sobre el castellà

3. Tal com ha escrit Maria-Pilar Perea en els «Mots preliminars» d'un llibre que arreplega de manera pòstuma escrits de Germà Colón originalment publicats al *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura* (Perea, ed., 2020, p. 10).

extensions cap al català i també cap a les altres llengües germanes, tal com correspon a la tradició de la lingüística romànica.

Molts anys més tard, en ocasió de celebrar-se el vuitantè aniversari de Germà Colón dins d'una de les reunions mensuals de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (concretament el 12 de desembre de 2008), el professor Badia escrivia el següent sobre aquell jove universitari, en to festiu, amical i àdhuc afectuós:⁴

Si no m'equivoco, vas incorporar-te a un tercer any de gent pacífica: jo en coneixia la majoria, que alguna vegada feien preguntes perquè els aclarissin allò que jo estava dient i que no els devia restar prou entenedor. Però tu, acabat d'arribar, vas prendre la paraula i no hi havia manera que la deixessis. Sort que jo sempre feia la classe dempeus i, si calia, podia escapar-me sense fer soroll. Però, molt educadament, no arribarem mai a tant. De totes maneres, un parell dels estudiants fidels un dia em digueren: «però què fa aquest valencià, que parla tant?».

I és que aquest jove i desimbolt estudiant valencià, nouvingut a la Universitat de Barcelona, ja donava mostres aleshores de la seva avidesa d'aprendre i de l'esperit crític que tota la vida l'havia d'acompanyar. A l'*alma mater* barcelonina coneixerà, a més del professor Badia, altres mestres com Martí de Riquer o Joan Bastardas. Durant aquells anys iniciàtics assisteix també als cursos clandestins dels Estudis Universitaris Catalans, on es beneficia del mestratge de figures com Jordi Rubió i Balaguer. I per tot aquest mestratge rebut va saber expressar al cap del temps la gratitud deguda (vegeu, per exemple, el text intítulat «Els meus mestres», en el seixantè aniversari (1992) de les *Normes* de Castelló (1932)).

Germà Colón es llicencia el 1951 a la Universitat de Barcelona i obté una beca del Centro Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) per tal de completar estudis al Centre de Dialectologie Générale de la Universitat de Lovaina, sota la direcció del professor romanès Sever Pop. És allí on coneix Marie-Louise, estudiant del darrer any de llicenciatura amb la qual es casarà al cap d'un any. Aquest primer sojorn acadèmic més enllà dels llindars de la Romània li aporta, sens dubte, una mirada més rica i global, del nord estant, sobre el conjunt de les terres d'expressió romànica. I ensems li permet familiaritzar-se amb noves perspectives d'estudi de la romanística. No serà menys determinant, en la nova etapa de vida, el seu matrimoni amb aquesta companya francòfona de Bèlgica, gràcies a la qual, a més, passarà a tenir com a llengua familiar el francès, la *lingua franca* dels romanistes. D'altra banda, com el mateix Germà Colón solia

4. Prenc la referència de l'acta de la reunió corresponent, que m'ha estat cedida per tal de documentar aquesta semblança.

explicar, la seva esposa revisava i polia, amatent, els treballs redactats en francès pel nostre romanista.

En aquells primers anys de la dècada dels cinquanta, Colón es dona a conèixer com a catalanista i romanista amb diferents aportacions: així, l'article en coautorria amb el mestre Badia i Margarit, publicat el 1952 a la revista *Orbis* (Lovaina), en què s'anuncia al món científic el projecte d'un *Atlas lingüístic del domini català*, del qual tant Badia com Colón seran inicialment promotors (Badia i Colón, 1952); així també, la defensa a Madrid, el mateix any 1952, de la tesi doctoral sobre el lèxic de Castelló, dirigida per Badia (i que romandrà inèdita fins a l'any 2015).⁵ Poc després, el 1953, publica a la prestigiosa *Revista de Filología Española* un article intítulat «El concepto 'otoño' en catalán y su posición entre las lenguas romances», en què despunta la curiositat per la història del lèxic i la lingüística romànica; i el mateix 1953 participa en el VII Congrés Internacional de Lingüística Romànica, organitzat per Badia a la Universitat de Barcelona, en el qual enlluerna, amb la seva ponència sobre el valencià publicada dos anys després (Colón, 1955), l'eminent professor suís Walther von Wartburg. S'explica molt bé, així, que aquest li proposi una plaça de lector d'espanyol a la càtedra de Basilea, ciutat i universitat que esdevindran casa seva durant gairebé cinquanta anys, i on desenvoluparà una tasca docent i investigadora de primer rang al llarg de tota una vida professional.

3. BASILEA, CIUTAT I UNIVERSITAT. LA FORJA D'UN MESTRE I L'ESCOLA DE BASILEA

El mestratge de Walther von Wartburg encamina Colón a l'estudi de l'àmbit gal·loromànic, en particular arran de la col·laboració de deu anys (1954-1964) en el *Französisches etymologisches Wörterbuch* (FEW, en sigles),⁶ una obra de referència de la romanística que va començar a publicar-se el 1922 (abans del naixement de Colón) i es va culminar a principis del segle XXI sota la direcció d'Éva Buchi, representant de les noves generacions de romanistes formats a Suïssa. El títol d'aquesta obra transgeneracional en què intervingué Germà Colón es podria

5. En traducció catalana, amb una introducció explicativa i un índex (Colón, 2015).

6. Segons la informació obtinguda a partir de la pàgina web de la Fundació Germà Colón (<http://www.fundaciocolon.uji.es/>), s'encarregà de la redacció dels següents articles del FEW: *Saliva, Sciens, Semper, Sempervivum, Seraphim, Sesamum, Severus, Sexus, Sibylla, Sicarius, Simon, Simulacrum, Simulare, Simultas, Sipylus, Skapè, Solæcismus, Sôros, Sterilis, Sternon, Stola, Storea, Stridere, Stridor, Stridulus, *Superculus, Sycomorus, Sylfus, Sympathia, Symphysis, Symposium, Symphthôma, Synagoga, Synanche, Synchronismos, Synchronos, Syncope, Syncretismos, Synneurosis, Synochitis, Synonymos, Synopsis, Syntagma, Syntaxis, Synteresis, Synthesis, Syrtis, Syrtes, Systole, Vulcanus*), inclosos en els toms 11, 12 i 14.

traduir literalment com ‘Diccionari etimològic francès’, i no dona una idea tan cabal de l’aportació del diccionari com el seu subtítol, molt més específic: *Eine Darstellung des galloromanisches Sprachschatzes* (‘Una descripció del tresor lingüístic del gal·loromànic’). Molts anys després de la seva dedicació al FEW, Colón (2005a) ofereix una semblança de la gegantina obra iniciada pel mestre Wartburg, i ho fa en ocasió de l’acabament del diccionari i l’aparició dels dos volums corresponents a l’índex.⁷ En aquesta contribució aborda aspectes rellevants com una nova concepció de l’etimologia, entesa no només en relació amb l’origen d’un mot, sinó amb la seva història; i ofereix unes pinzellades sobre el rigorós *modus operandi* en la construcció del diccionari. Ens confia, a més, que els col·laboradors anomenaven familiarment el mestre suís amb un reverent i afectuós «le Patron». I escriu, satisfet: «Em va caber la sort de ser l’últim dels seus deixebles; la darrera tesi de “Habilitation” que va dirigir va ser la meua» (p. 267). El tema d’aquesta tesi («va + infinitiu» en el perfect català), per cert, li va servir per redactar l’article presentat al IX Congrés Internacional de Lingüística Romànica de Lisboa (1959) (Colón, 1961).

Prou anys abans, en un dels llibres de referència de Germà Colón (1976), *El léxico catalán en la Romania*, sobre el qual torno a l’apartat següent (4), l’autor mencionava dins del pròleg (p. 18), entre les fonts del lèxic català i romànic, el FEW «de mi maestro Walther von Wartburg» i, a més de recordar l’experiència viscuda al seu costat, manifestava el seu deute amb el mestre:

Durante diez años me cupo el honor de colaborar con W. von Wartburg, primero como asistente, más tarde como redactor, en su monumental FEW. Al recordar esos viejos tiempos quiero decir lo mucho que le debo.

Fins aquí m’he referit a diversos mestres o referents de Colón en la seva etapa de formació, a Barcelona primer (Antoni M. Badia), a Lovaina després (el dialectòleg Sever Pop) i, ja en qualitat d’investigador i docent en projecció, a Basilea, a l’empara de Wartburg, que l’ensinistra en el mètode i la indagació etimològica. Però a la mateixa seu universitària ell mateix no trigarà a exercir de mestre i crear escola.

A la Universitat de Basilea fou el responsable de la creació d’un seminari d’estudis iberoromànics, que incloïa, juntament amb l’espanyol, ensenyaments de català i de portuguès. En aquesta pàtria universitària d’acollida va semblar vocacions i va forjar una nodrida escola de romanistes, l’anomenada «escola de Basilea». Foren sobretot romanistes d’àrea germànica, molts dels quals acabaren adquirint

7. L’índex de l’obra fou elaborat i publicat per Éva Buchi (ed., 2003), i aquesta mateixa autora és la responsable de l’actual versió informatitzada del FEW (<https://apps.atilf.fr/lecteurFEW/>).

també el perfil més específic de catalanistes (i, és clar, excel·lents parlants de la llengua): així, dos membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, Curt Wittlin (professor a la Universitat de Saskatchewan, Canadà; traspassat el 2019) i Beatrice Schmid (de la Universitat de Basilea), presidenta de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC) des del 2018; i també altres filòlegs i lingüistes de reconegut prestigi, com Michael Metzeltin (Universitat de Viena), Rolf Eberenz (Universitat de Lausana), Pere Ramírez (Universitat de Friburg, Suïssa), Yvette Sánchez (Universitat de St. Gallen) o Tobias Brandenberger (Universitat de Göttingen). Del primer d'aquesta relació de deixebles escriu Colón: «Vaig tenir el privilegi de dirigir la primera tesi doctoral en català i sobre un tema català el 1965; fou la tesi de Curt Wittlin».

Durant més de quaranta anys de docència a Basilea (1954-1997), va demostrar uns dots pedagògics excepcionals, segons que testimonien alumnes i deixebles. Va dirigir vint tesis doctorals i set *Habilitationschriften*. I no va deixar d'impartir classes pràctiques de llengua, exigent com era pel que fa a la correcció oral i textual en espanyol, català o altres llengües romàniques.

Al llarg de la seva carrera docent a la Universitat de Basilea, Germà Colón va anar ascendint de categoria acadèmica (lector d'espanyol, 1954; *Privat-Dozent*, 1959; professor extraordinari, 1963) fins a coronar la de catedràtic numerari (1967-1997). Paga la pena traslladar ací algunes pinzellades del retrat que va aportar a l'esmentada celebració del vuitantè aniversari del mestre (desembre de 2008) a la Secció Filològica una de les seves deixebles més rellevants, Beatrice Schmid.

Segons el testimoni de Beatrice Schmid, una ullada retrospectiva als programes lectius del professor Germà Colón mostra clarament el predomini d'assignatures de literatura espanyola sobre la picaresca, Cervantes, la *Celestina* o el *Lazarillo*. És a dir, que alternava l'orientació temàtica més aviat literària de la seva docència amb la més lingüística i (*stricto sensu*) filològica de la seva tasca investigadora. El seu ventall de coneixements recorda el perfil transversal de grans figures com Menéndez Pidal o Dámaso Alonso. A més, la versatilitat de Colón en l'exercici docent queda manifesta també en aquestes paraules de Beatrice Schmid: «una classe sobre uns versos de Góngora o sobre les sonates de Valle-Inclán es convertia fàcilment en una lliçó de lexicologia o dialectologia romànica». Segons Schmid, als seus cursos, llengua i literatura eren inseparables, la perspectiva diacrònica era omnipresent, i no es limitava a una sola llengua.

Cal tenir en compte, finalment, que, durant aquesta llarga carrera docent a Basilea, exercí de manera simultània i més ocasional la docència a altres universitats, com la d'Estrasburg (de 1968 a 1972) i la de Barcelona (1973-1974).

4. LA CONSOLIDACIÓ CIENTÍFICA: GERMÀ COLÓN CATALANISTA I HISPANISTA, EN QUALITAT DE ROMANISTA INTEGRAL

La figura de Germà Colón suscita mirades que l'associen, ja sigui a la catalanística, ja a la hispanística o a la romanística, però, com he indicat, en la persona de Colón aquesta darrera abraça i conté clarament les altres dues. Germà Colón es va consagrar a la catalanística⁸ i també a la hispanística,⁹ en el sentit estricte referit al castellà o espanyol, així com en el valor més extens d'hispanoromànic o ibero-romànic. En l'univers científic de Germà Colón, aquestes dues branques s'han d'entendre com a subsidiàries de la romanística;¹⁰ això sí, segurament amb un perfil més decantat cap a la part lingüística, però sense desatendre la part filològica. I entenc aquí *filologia* com la defineix el nostre diccionari acadèmic.¹¹

El marc romànic de moltes de les seves investigacions s'explicita en títols diversos, i ja des de ben jove. Recordem que, només amb vint-i-cinc anys, publicà un article iniciàtic («va ser la primera paraula que vaig estudiar», deia) que podem considerar encara una petita joia de la lingüística romànica: «El concepto 'otoño' en catalán y su posición entre las lenguas romances» (Colón, 1953), que —solia explicar— era el resultat de la seva curiositat en descobrir, en l'ús d'uns parents llunyans de Barcelona, la designació *tardor*, corresponent a la *primavera de l'hivern* de la varietat natal castellanenca.¹² L'article es basa en documentació antiga i dialectal del català, i s'emmarca en l'espai romànic. La innovació lèxica *tardor*, resultat d'una forma anterior *tardaó(r)*, amb variants com *tardagó*, remunta a una base reconstruïble com *TARDACIONE¹³ (la -r final, doncs, no és etimològica, sinó fruit d'una reinterpretació per analogia amb els derivats en -or, com *calor*). Tal com exposa Colón al seu treball, el concepte 'estació tardana' s'encreua amb el ti-

8. «Estudi científic de la llengua i la literatura catalanes», segons el DIEC2.

9. «Estudi científic de la llengua i la literatura hispàniques», segons el DIEC2.

10. «Estudi científic de les llengües i les literatures romàniques», segons el DIEC2.

11. «Disciplina que estudia l'estructura i l'evolució d'una llengua principalment per mitjà de l'anàlisi i la interpretació de textos i llurs relacions amb les cultures on s'han originat», segons el DIEC2.

12. Vegeu l'entrevista a Germà Colón realitzada el 7 de juliol de 2014 i publicada pel diari digital *Vilaweb*, accessible a <https://www.youtube.com/watch?v=kVBYyO0Kzhw> (consulta: 6 febrer 2021), i concretament a partir del minut 16.25. Poc després, a partir del minut 17.30, s'hi pot sentir això: «Hi havia un meteoròleg que es deia Fontserè, [i a propòsit de la designació de *tardor*] ell em va dir: quan jo era jove, a Barcelona, ningú no deia *tardor*; tothom deia *primavera de l'hivern*; perquè *tardor* és una paraula que ve del nord [...]. Jo dic que és com la sardana, que ha anat baixant [...]». Es refereix a l'obra d'Eduard Fontserè (1948), *Assaig d'un vocabulari meteorològic català*. D'altra banda, vegeu el mapa del PALDC («409. La *tardor*») i la corresponent síntesi explicativa de Joan Veny (<http://aldc.espais.iec.cat/files/2013/10/409-La-tardor.pdf>), així com el mapa dinàmic («50. *Tardor vs. primavera d'hivern*») inclòs entre els materials de la base de dades *Estratigrafia dialectal* (2016) de la qual són coautors Maria-Pilar Perea i Germà Colón i Domènech, i l'explicació corresponent, en què ressona la veu d'aquell llunyà article publicat el 1953 a la *Revista de Filologia Española*. Sobre el projecte *Estratigrafia dialectal*, vegeu l'apartat 5.

13. O potser amb un final -TIONE: *TARDACIONE (DECat, s. v. *tard*, vol. VIII, p. 310a, línia 59).

pus lexical *primavera* en la forma *tardavera*, que alterna en el territori amb d'altres com *darrevera* i *reravera*. I Colón documenta, a més, la idea de 'tardà' en altres formes romàniques, com la *seruenda* (< SEROTINA) asturiana, el *tardío* de l'àrea lleonesa i càntabra, o la *tardiva* que l'*Atlante Italo-Svizzero* (AIS) registra al punt 344 de Roncegno (província i diòcesi de Trento).¹⁴

Doncs bé, aquest article escrit i publicat en la primavera de la seva vida va ser un dels que un Germà Colón *nel mezzo del cammin* va incloure dins la recopilació intitulada *El léxico catalán en la Romania* (Colón, 1976, p. 223-239), que conegué una versió posterior, i més breu, en català, de 1993 (*El lèxic català dins la Romània*).¹⁵ En aquest mateix llibre (que cito ara de la versió catalana), el primer capítol («El ressò d'una polèmica») aborda un lloc comú de la catalanística: el «famós i fals problema conegut sota el títol de “subagrupació romànica del català”», a propòsit de l'afinitat del lèxic català amb el dels dos grans blocs, gal·loromànic i iberoromànic, de l'occident romànic (p. 22). Es tracta, sens dubte, d'un fals problema, per tal com —anoto jo— moltes altres varietats vinculades als lindars dels grans blocs en què sol partir-se la Romània podrien suscitar una controvèrsia similar: així, l'altoaragonès i el gascó (entre l'iberoromànic i el gal·loromànic), l'occità, el francoprovençal i el piemontès (en la cruïlla entre el gal·loromànic i l'italoromànic).

D'altra banda, des de la perspectiva pròpia del jove romanista, Colón no triga a interessar-se per les dues llengües convivents en el seu espai de naixença i formació universitària: el català com a llengua pròpia, autòctona i familiar; i el castellà com a llengua adquirida. La descoberta de la diversitat lèxica confrontada entre les dues llengües (*taula* i *mesa*, *pernil* i *jamón*, etc.), la riquesa doble del bilingüe, constitueixen sens dubte una llavor fecunda en la formació del Colón romanista. La doble fascinació per l'ús i l'estudi de totes dues llengües queda palesa en un passatge prou citat, que reproduceixo a partir d'*El español y el catalán juntos y en contraste* (Colón, 1989):

A ningún catalanoparlante le cedo un ápice en pasión por mi lengua materna, pero pocos me superarán en admiración por la espléndida lengua española. Así, me he aproximado a las dos, a su historia milenaria y entrecruzada de rutas comunes o divergentes, con un cariño que la lejanía geográfica hace más intenso y ampara de los roces de la cotidianidad.

14. El gran atlas italoalus de Karl Jaberg i Jakob Jud (1928-1940) és ara accessible en línia a <https://www3.pd.istc.cnr.it/navigais-web/>. Vegeu, sobre les designacions de *tardor*, el mapa 313 («L'autunno»).

15. Germà Colón expressa, al final de la «Introducció» del llibre, el goig de veure aquesta versió «anostrada» en català i a la Universitat de València: «El llibre surt ara en català degut a la impaciència cordial d'Antoni Ferrando. Res no em fa tanta il·lusió com veure'l publicat per l'estimada Universitat de València i en la meua llengua. Per això el torne a dedicar a la memòria dels meus pares. // Basilea, cap d'any del 1992» (Colón, 1993a, p. 20).

Pel que fa al català, la implicació i la condició romàniques d'aquesta llengua ja hem vist que es troben explícites en títols com els esmentats: «El concepto 'otoño' en catalán y su posición entre las lenguas romances» i *El léxico catalán en la Romania* (*El lèxic català dins la Romània*). I el mateix es pot dir d'una altra recopilació, sota el títol *Estudis de filologia catalana i romànica* (Colón, 1997). A més, molts altres treballs de la seva ingent producció (vegeu l'apartat 5) responen a plantejaments amb perspectiva romànica. I qualsevol fet en aparença aïllat o local pot trobar fàcilment dins l'obra de Colón ressò en altres espais de la Romània.¹⁶

Per això, no sorprèn que siguin tan nombroses les seves publicacions en fòrums de la romanística, com els col·loquis internacionals de lingüística i filologia romàniques que organitza cada tres anys la Société de Linguistique Romane; o bé en revistes de prestigi de la mateixa disciplina, com ara *Estudis Romànics*, *Revue de Linguistique Romane*, *Zeitschrift für Romanische Philologie*, *Vox Romanica*, etc.

5. A PARTIR DE LA JUBILACIÓ ACADÈMICA: CONTINUACIÓ I REVITALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT CIENTÍFICA A BARCELONA I CASTELLÓ

La jubilació acadèmica de Germà Colón a la Universitat de Basilea (1997), a la qual va seguir poc després (2000) la mort de la seva esposa Marie-Louise, no va suposar, en absolut, una retirada de l'estudi ni de la investigació. En aquest temps finisecular, ja com a emèrit, és quan comença a girar la mirada cap al sud: Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans (del qual havia estat nomenat membre corresponent el 1966 i després, el 1993, numerari), el seu Castelló de naixença... El 2002 decideix, generós, fer donació de la seva valuosíssima biblioteca personal (uns vint mil llibres), tresorejada al llarg de dècades de tasca investigadora a Basilea,¹⁷ a la Universitat Jaume I, de la seva ciutat. I arran d'això aquell mateix any es constitueix la Fundació Germà Colón, que s'obre a «investigadors i estudiosos de la Filologia Romànica d'arreu del món», tal com es llegeix a la pàgina web de la Fundació.¹⁸ D'altra banda, durant els primers anys del nou segle coneixerà a Barcelona la filòloga i professora de la Universitat de Barcelona Maria-Pilar Perea, que esdevindrà la seva esposa el 2008, a més de col·laboradora en iniciatives científiques diverses, en aquesta darrera etapa de vida. En suma, a Barcelona viurà una mena de segona joventut, una renovada *primavera de l'hivern*.

16. Resulta prou indicatiu, en aquest sentit, el treball intítulat «Occitan et catalan: nécessité d'une étude réciproque. À propos de l'ancien provençal "marves", catalan "manvés"» (Colón, 1978).

17. Vaig tenir el privilegi de visitar en companyia de Germà Colón aquesta enlluernadora biblioteca personal, que ocupava la part alta de casa seva a Basilea (Holeestrasse, 3), pels volts de la Can delera de 1999.

18. <http://www.fundaciocolon.uji.es/>.

De la seva tasca investigadora durant les dues darreres dècades de vida, en destacaré ara diversos projectes i iniciatives en què va saber treure partit dels avantatges de les noves tecnologies. En la recopilació pòstuma dels seus articles i notes publicats entre 1949 i 1985 al *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, l'editora assenjala entre les qualitats i interessos de l'autor un epígraf intitulat «L'obertura a les novetats i a les noves tecnologies», que retrata Germà Colón com un preconitzador d'aquest nou horitzó tecnològic:

És molt interessant l'al·lusió, que Colón fa, l'any 1958, com a element diriment per provar, en el seu escrit, la prevalença del sufix *-ea* en la llengua antiga, a la necessitat d'«estadístiques completes». Es refereix, sense saber-ho, a la constitució de corpus textuals de referència, que en aquells moments ningú no podia ni somniar [...]. (Perea, ed., 2020, p. 10)

Ja al segle XXI, arribada la saó oportuna, Colón explota les noves possibilitats tecnològiques per desenvolupar diversos projectes. Així, el *Glossari de glossaris*, finançat per l'Editorial Barcino i publicat en línia el 2007.¹⁹ Així també, els dos projectes que va dirigir al si de l'Institut d'Estudis Catalans com a membre numerari de la institució:

1) El Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain, iniciat l'any 2000 i consultable en línia:²⁰ tal com es llegeix a l'inici de la pàgina de presentació, la corresponent base de dades ofereix, «tot i trobar-se encara en construcció, una primera mostra del *Vocabulari* [...] que l'erudit Lluís Faraudo de Saint-Germain va aplegar durant molts anys mitjançant el despulament de nombrosos texts antics de tota índole». I és significatiu el que s'afegeix just a continuació: «Si Alcover-Moll i Coromines haguessin disposat d'aquests materials en llurs diccionaris, el coneixement del lèxic català hauria estat prou més complet».

2) La digitalització del Refranyer Aguiló, projecte iniciat el 2010: «col·lecció de parèmies que Marià Aguiló i Fuster va recollir al llarg de la seva vida en diversos indrets de tot el domini lingüístic català o que va obtenir de diferents personalitats destacades» (segons que escriuen Colón i Boada, 2017, p. 513).²¹

19. <http://www.glossaris.net/advSearch.php>.

20. <https://www.iec.cat/faraudo/>.

21. Dins d'un article en coautoría entre Germà Colón i l'eficax col·laboradora Gemma Boada, que també signen conjuntament una nota sobre l'edició electrònica del Refranyer Aguiló (Boada i Colón, 2014) a la revista *Estudis Romànics* (vol. 36, p. 333-335). De fet, Gemma Boada ha secundat Colón com a col·laboradora dels dos projectes de l'Institut, el Refranyer Aguiló i l'anomenat col·loquialment «el Faraudo». Cal afegir que, arran del traspàs de Germà Colón, se m'ha assignat l'encàrrec d'assumir la direcció de tots dos projectes.

D'altra banda, la proximitat quotidiana amb Maria-Pilar Perea, la seva esposa des de 2008, així com l'extraordinària entesa entre tots dos, propicia en aquests darrers temps una fructuosa col·laboració. Perea, com a investigadora principal de diferents projectes ministerials, l'hi integra com a col·laborador. Dins d'un d'aquests projectes (*Lexdialgram. Portal de lèxics i gramàtiques dialectals del català del segle XIX*, iniciat el 2010: <http://www.ub.edu/lexdialgram/>), s'emmarca el recurs electrònic *Estratigrafia dialectal*, del qual tots dos són autors.²² Aquesta eina permet cerques que representen l'evolució diatòpica i cronològica d'una mostra de seixanta paraules de la llengua, i constitueix un nou exemple de la bona disposició de Germà Colón per acomodar el seu saber als mitjans tecnològics més moderns. Entre la seixantena de mapes dinàmics, amb les corresponents síntesis explicatives, no n'hi podia faltar un (el número 50) d'intitulat «*Tardor vs. primavera d'hivern*».²³

6. LA PRODUCCIÓ CIENTÍFICA

El conjunt de la producció científica de Germà Colón és ingent. Només ens cal consultar la bibliografia completa, elaborada i actualitzada per Maria-Pilar Perea a la pàgina web de la Fundació Germà Colón.²⁴ Els seus interessos s'emmarquen de manera general dins la Romània i la romanística, i ocasionalment desborden fins i tot aquest marc, com en l'estudi consagrat a les primeres traduccions romàniques i germàniques del *Quixot* (Colón, 1974), i també en la versió castellana posterior (Colón, 2005b). Les llengües de referència en aquesta obra són el francès i l'italià (per la part romànica), i l'anglès, l'alemany i el neerlandès (per la part germànica).

6.1. L'afecció pel lèxic

Colón fou essencialment un enamorat dels mots i de llurs històries, que és tant com dir que fou un *filòleg* en el sentit literal o etimològic de la paraula. En l'esmentada entrevista concedida a *Vilaweb*, se'l veu i sent dir, literalment: «Sempre m'enamoro de paraules... Sempre, sempre... Sempre... Hi ha tot de paraules

22. <http://www.ub.edu/lexdialgram/estratigrafia/html/pagina1.html>.

23. <http://www.ub.edu/lexdialgram/estratigrafia/html/pagina2.html?inputIdDiatopisme=50>.
Vegeu, a més, les referències de la nota 12.

24. <http://www.fundaciocolon.uji.es/>.

que m'han enamorat».²⁵ No és estrany, per tant, el títol que triaren Emili Casanova i M. Teresa Echenique (2008) com a editors del llibre *El deler per les paraules. Les aportacions de Germà Colón a la romanística*, que aplega les contribucions a l'homenatge rebut el 2004 a la seu valenciana de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo. Colón excel·leix en aquest camp d'estudi des dels primers treballs (recordem-ho encara: la tesi doctoral sobre el lèxic castellanenc, de 1952; el seu precoç article sobre el concepte 'tardor' en català i dins la Romània, de 1953). Són centenars les contribucions a mots del català i del castellà estudiats dins del seu context romànic, són una munió les monografies sobre lèxic que conjuguen diacronia i diatopia, lingüística i filologia. Va prestar una atenció especial als manlleus interromànics, majoritàriament en casos particulars de paraules concretes,²⁶ però també en aportacions generals d'una llengua envers una altra: per exemple, en la doble contribució a l'*Enciclopedia lingüística hispánica* sobre occitanismes i catalanismes com a elements constitutius de l'espanyol (Colón, 1967a, 1967b). I encara dins del camp del lèxic i l'etimologia, és sabut que va topar amb els plantejaments i la manera de fer i de dir de Joan Coromines (vegeu com a mostra l'article «És *volcà* un lusisme internacional?» a Colón, 1991). Així mateix, dins la contribució a l'homenatge organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans a Coromines, Colón (2006) fa una anàlisi crítica, sense pèls a la llengua, del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECat), i es defensa de diverses invectives personals per part de l'etimòleg barceloní disseminades al llarg del diccionari. Ara bé, també elogia la «gesta gegantina» que suposa la realització del DECat (Colón, 2006, p. 10).²⁷ Entre les seves crítiques, destaco «l'abús que [Coromines] fa de dos conceptes no gaire definits: el *sorotàptic* i el *mossàrab*»²⁸ (Colón, 2006, p. 16). Concretament pel que fa a aquest darrer, aporta abundants exemples de pretesos mossarabismes corominians que es podrien explicar amb etimologies alternatives (vegeu, també, Colón, 1993b).

A part de la tasca de redactor d'articles del FEW, a la qual ja m'he referit (a la nota 6), en els darrers temps va contribuir a la redacció de tres articles del *Diction-*

25. <https://www.youtube.com/watch?v=kVBYyO0Kzhw>, a partir del minut 18.22 (consulta: 6 febrer 2021). Recomano veure amb calma l'enregistrament, en què s'observa la peculiar gestualitat de Germà Colón. I és que, en el seu característic discurs temperat, s'ajudava subtilment de les modulacions amb les mans.

26. Resulta molt útil en aquest sentit el CD que acompanya el llibre de Claveria i Buenafuentes (ed., 2005) i que conté l'índex del lèxic estudiat per Colón fins aleshores.

27. Joan Martí (2020b, p. 38-39), en la semblança biogràfica de Joan Coromines, es fa ressò d'aquesta mirada crítica de Colón, que, tanmateix, no escatima l'elogi.

28. D'acord amb els usos més actuals, el DIEC2 remet *mossàrab* a *romandalusí -ina*, que es registra amb accepcions com: «2 m. Dialecte romànic parlat a al-Àndalus» i «3 m. Conjunt de dialectes romandalusins». En canvi, no recull el neologisme *sorotàptic*, referit al poble dels *Urnenfelder*, de marca singularment corominiana.

naipe étymologique roman (DÉRom),²⁹ la qual cosa no deixa de cridar l'atenció, per tal com no acabava de combregar amb els pressupòsits metodològics de l'obra.³⁰

El tractament del lèxic als diccionaris, la lexicografia, fou objecte d'especial atenció en la figura i l'obra de Nebrija: *Diccionario latino-español de Elio Antonio de Nebrija* i *Diccionario latín-catalán y catalán-latín de Elio Antonio de Nebrija*, Gabriel Busa, tots dos, en col·laboració amb Amadeu-J. Soberanas (Colón i Soberanas, 1979, i Colón i Soberanas, 1987). A més, va ocupar-se també de diversos aspectes de la llengua de Nebrija en altres treballs.

Finalment, voldria esmentar un escrit divulgatiu que va tenir la generositat d'aportar al *Manual de lingüística románica* coordinat per mi mateix i per Maria-Reina Bastardas. El capítol en qüestió, de títol ben senzill («Léxico»), es fa llegidor des de la frase inicial: «Tratar del conjunto del vocabulario romance en un espacio reducido es una empresa arriesgada» (Colón, 2007, p. 275).

6.2. *El marc de la romanística*

La devoció precoç del mestre castellonenc pel lèxic va lligada a moltes altres branques d'estudi, que va desenvolupant a mesura que avança la seva trajectòria docent i acadèmica: la dialectologia (o variació diatòpica), la història lingüística, interna (gramàtica històrica) i externa (l'anomenada història de la llengua); amb extensions a la fonètica i la morfosintaxi, els transvasaments lexicals entre aquestes llengües germanes. En qualsevol cas, la concepció romànica de l'estudi de qualsevol llengua neolatina el situa sempre dins del marc major de la romanística.

6.3. *La faceta de filòleg (stricto sensu)*³¹

Fou també *filòleg* en el sentit més estricte d'estudis dels textos i els seus aspectes lingüístics, i en el d'editor de textos: destaquem en aquest sentit l'atenció dispensada a les *Regles d'esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*, conegut text de la fi del segle xv sobre l'autoria del qual va polemitzar amb Antoni M. Badia i Margarit en diversos treballs (Colón, 2001, 2005c).³² També les edicions crítiques del

29. Concretament els de */grass-u/, */plan't-agin-e/ i */rap-u/.

30. Vegeu, al respecte, la nota necrològica de Germà Colón realitzada per Maria-Reina Bastardas (2020, p. 1263, nota 5).

31. Vegeu novament la definició del DIEC2 per a *filologia* (reproduïda a la nota 11).

32. Les '*Regles d'esquivar vocables*'. *Autoria i entorn lingüístic* (Colón, 2001) constitueix en bona mesura una rèplica al llibre del professor Badia (1999). Va tornar-hi pocs anys més tard (Colón, 2005c)

Llibre d'hores (1960), els *Furs de València* (1970-2002, 11 v.);³³ el *Llibre del Consolat de Mar* (1981-1989, 5 v.; 2a edició, 2001); i *El 'Lexicon puerile' (1560) de Lorenzo Palmireno* (2003). En la mateixa línia, s'interessà per obres literàries en català (*Tirant lo Blanc* i textos de Ramon Llull, Ausiàs March i Jaume Roig) i en castellà (*El Buscón*, el *Libro de buen amor* i *La Celestina*).

D'altra banda, cal subratllar una faceta prou desconeguda de Colón, la d'estudiós de la paremiologia, que va conrear en treballs com «Fons romànic d'alguns refranys hispànics» (Colón, 2005*d*) i «Los refranes en la Romania» (Colón, 2010).

A més, com s'espera de qui va resseguir l'avenç de la pròpia disciplina, redactà un bon centenar de recensions en revistes científiques (solia dir que escriure ressenyes instrueix molt).

7. ACTIVITATS CORPORATIVES I CÀRRECS, DISTINCIONS I RECONeixEMENTS DIVERSOS

Entre les activitats corporatives i els càrrecs que va assumir, en destacaré els de membre, corresponent (1966) i numerari (1993), de l'Institut d'Estudis Catalans; membre de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (1995); membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres (1963) i de la Real Academia Española (1984); conseller del *bureau* de la Société de Linguistique Romane (1980-1986, 1989-1995); membre del Comitè de Redacció de la revista *Estudis Romànics* des de la seva represa (2000), i actiu col·laborador en les tasques de la revista.

Un capítol a part mereix la seva implicació, en temps difícils per al català i la catalanitat, en l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC). Com és sabut, aquesta Associació es va forjar lluny de l'àmbit del català. Estrasburg (1968), Amsterdam (1970) i Cambridge (1973) van acollir-ne els tres primers col·loquis. El quart, el va organitzar Colón a Basilea l'any 1976, fet que va

---

dins del marc de les contribucions escrites d'una taula rodona en què també intervingué Badia (2005). L'any següent, el mestre Badia (2006) va voler tancar el debat amb un article significativament intítulat «Comiat a les *Regles de esquivar vocables* i a tots els qui s'han esforçat a escatir-ne l'autor, els continguts i la significació».

33. Val la pena esmentar ací el tribut de gratitud a Josep Maria de Casacuberta, un altre dels seus mestres, de qui escriu: «Des de l'any 1950 he estat col·laborador assidu de la seva col·lecció "Els Nostres Clàssics" i allà he pogut portar a cap principalment l'edició dels *Furs de València* en companyia del jurista Arcadi Garcia Sanz» («Josep M. de Casacuberta en el meu record», *Serra d'Or*, 307 (abril 1985), p. 19-20). Amb aquest col·laborador edita els vuit primers volums (1970-1999) d'aquest conjunt de lleis. Després de la mort d'Arcadi Garcia, esdevinguda el 1998, els volums restants (el novè de la sèrie dels *Furs de València*, més els dos darrers sobre els *Extravagants*) els va editar amb la col·laboració de Vicent Garcia Edo.

contribuir a la consolidació d'aquesta entitat. Sota la seva presidència (1976-1982) es va poder celebrar el col·loqui per primer cop en territori de llengua catalana, a Andorra, el 1979. Resulta significatiu que sigui una de les deixebles de l'escola de Basilea, Beatrice Schmid, la presidenta de l'AILLC en el període en què es va produir el traspàs del mestre.

A la tardor de la vida, Germà Colón anà rebent homenatges des de diversos àmbits acadèmics, que van donar lloc a tot un seguit de publicacions: des de la romanística germànica (Holtus, Lüdi i Metzeltin, 1989), des de la catalanística (*Miscel·lània Germà Colón*, 1994-1997) i la hispanística (Andres-Suárez i López Molina, ed., 1998); des d'universitats com la de València (Casanova i Echenique, ed., 2008),³⁴ la Jaume I del seu Castelló (Agost i Gimeno, ed., 2014) o l'Autònoma de Barcelona (Claveria i Buenafuentes, ed., 2005). A més, recordo molt especialment l'homenatge que li vam retre a la seva *alma mater*, la Universitat de Barcelona, el 27 de novembre de 2014, a tres dies del seu vuitanta-sisè aniversari.

A la primavera de l'hivern, li arribaren múltiples distincions i reconeixements. Així, doctorats *honoris causa* per quatre universitats del nostre domini lingüístic: les de València (1984), Alacant (1990), Jaume I (1992) —de Castelló de la Plana— i Autònoma de Barcelona (2003). Significativament, les tres universitats valencianes i una, l'Autònoma, de vinculada al cap i casal barceloní; a les quals cal sumar la Complutense de Madrid (2007). Pel que fa a premis i distincions, en destaco els següents: Premi Prat de la Riba de l'IEC (1979), Premi Serra d'Or (1981), Creu de Sant Jordi (1985), Premi Sanchis Guarner de la Fundació Jaume I (1987), Premi d'Honor de les Lletres Valencianes (1988), Gran Cruz de Alfonso X el Sabio (1999), Medalla d'Honor de la Xarxa Vives d'Universitats (2014) i Fill Predilecte de Castelló de la Plana (2014). Val a dir que el reconeixement per part de la seva ciutat i de les institucions acadèmiques del seu País Valencià hagué de conviure en algun moment amb la previsible desafecció (com la rebuda per altres prohoms valencians) per part d'alguns partidaris del secessionisme lingüístic, que ell combaté sempre amb fermesa.

En els darrers anys la salut li impedí de prodigar-se en activitats acadèmiques fora de casa. Ja no podia assistir a les reunions mensuals de la Secció Filològica, ni supervisar *in situ* a l'Institut d'Estudis Catalans els seus projectes sobre el Faraudo i el Refranyer Aguiló. És per això que col·legues, amics i col·laboradors el visitàvem de tant en tant, li telefonàvem, li escrivíem. I és per això que va haver de rebre a casa, al carrer del Bruc de l'Eixample de Barcelona, l'any 2016, la medalla concedida per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que li fou lliurada per representants d'aquesta institució acadèmica. Per això també diversos companys de la

34. Publicació acollida per aquesta Universitat, però corresponent a un homenatge de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo (UIMP) el 2004.

Secció Filològica, juntament amb alguns col·legues i amics, l'acompanyaren per celebrar de manera íntima, amb la seva esposa Maria-Pilar Perea, el dia del seu norantè aniversari, el 30 de novembre de 2018.

8. LA GENEROSITAT CIENTÍFICA. EL DEIXANT DEL SEU LLEGAT

Entre las muchas cualidades de nuestro homenajeado yo destacaría su capacidad para la amistad y su generosidad. Siempre ha sido, y sigue siendo, generoso en extremo, de su ciencia y de su tiempo. Nunca ha negado su ayuda a los que, tras infructuosas pesquisas, recurrieron a él en busca del dato, del libro o del consejo metodológico que necesitaban. (Andres-Suárez, 2005, p. 16)

Amistat i generositat. Són dues qualitats que caracteritzen la figura de Germà Colón. La generositat i la fidelitat dispensades a mestres i col·legues expliquen l'abundosa i persistent contribució a miscel·lànies d'homenatge; entre altres, a Walther von Wartburg, Kurt Baldinger, Georges Straka, Jean Séguy, Francesc de B. Moll, Mario Alinei, Antoni M. Badia i Margarit, Alonso Zamora Vicente, José Mondéjar, Joan Bastardas, Joan Veny o Günther Haensch.

Aquesta generositat científica fou subratllada també per Joan Veny en ocasió del reconeixement que va rebre per part dels companys de la Secció Filològica de l'IEC el 2008. El text corresponent es recull dins d'una publicació posterior (Veny, 2019, p. 134): «Jo voldria subratllar uns quants aspectes, altament positius, que ornem la teva persona. Primerament, la generositat científica. Sempre has estat obert a les consultes filològiques que se t'han fet [...]».

Som molts els que ens hem beneficiat de la seva generositat i bonesa: jo mateix guardo com un tresor la carta manuscrita datada a Basilea el 26 de desembre de 1990 en què m'obsequia amb els resultats d'una enquesta feta *ad hoc* per terres valencianes meridionals sobre la designació de *basquet*, nom de recipient per a fruita, arran d'una consulta i una investigació meves d'uns mesos abans (Gargallo, 1993, p. 10).

Pocs mesos després del traspàs de Germà Colón, esdevingut el 22 de març de 2020 a casa seva, el llibre pòstum editat per Maria-Pilar Perea (ed., 2020) se'm figura un retorn simbòlic a la pàtria primera gràcies a aquesta arrelleplega de contribucions publicades dins d'una revista de la seva ciutat natal, el *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*. Entre els treballs d'aquesta collita, voldria destacar la semblança «Un mestre en el meu record» (p. 63-66). Es tracta de Lluís Revest, un dels dos professors (l'altre era Eduard Valentí i Fiol: vegeu l'apartat 2) que el van marcar i li van fer de guia en els seus inicis com a estudiant de batxillerat. Escriu Colón sobre Lluís Revest: «Vaig tenir la sort, quan comencí a estudiar la gramàtica

castellana (era el tercer any del batxillerat), de trobar-me amb aquell mestre» (p. 63). I torno amb això a la qualitat destacada de la gratitud. «La gratitud envers els mestres» és justament el primer epígraf assenyalat per Maria-Pilar Perea en la llista de «qualitats i interessos del Germà» (p. 9). El darrer (p. 10-11) és «L'obertura a les novetats i a les noves tecnologies».

Precisament aquesta obertura, la flexibilitat i la capacitat d'acomodació a nous entorns en la seva trajectòria és el que facilità l'assumpció dels dos projectes dirigits per Colón en els darrers temps, el Faraudo i el Refranyer Aguiló (vegeu l'apartat 5). D'aquest darrer reprenc el refrany «Roda'l mon y torna al Born» [*sic*],³⁵ que trobo idoni per retratar un viatge vital d'anada i tornada: de Castelló a Barcelona; d'ací, a terres de frontera romanogermànica (Lovaina i Basilea); i novament a Barcelona, tot estretint alhora els llaços filials amb el Castelló de naixença, que custodia la penyora científica i humana de la seva Fundació. «Roda el món i torna al Born» (ara en grafia normativa), en honor i gratitud al mestre enamorat de les paraules.

BIBLIOGRAFIA CITADA

- AGOST, Rosa; GIMENO, Lluís (ed.) (2014). *Homenatge a Germà Colón: Labor omnia improbus vincit*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I.
- AIS = JABERG, Karl; JUD, Jakob (1928-1940). *Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz [Atlante Italo-Svizzero]*. Zofingen: Ringier. També disponible en línia a: <<https://www3.pd.istc.cnr.it/navigais-web/>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- ANDRES-SUÁREZ, Irene (2005). «Germà Colón: breve semblanza». A: CLAVERIA, Glòria; BUENAFUENTES, Cristina (ed.). *Germà Colón: les llengües romàniques juntes i contrastades: Índex del lèxic estudiat en l'obra de Germà Colón*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, p. 11-25.
- (2020). «Germán Colón (1928-2020)». *Revista de Filología Española* [en línia], vol. 100, núm. 2 (juliol-desembre), p. 545-552. <<https://xn--revistadefilologiaespaola-uoc.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/view/1280>> [Consulta: 17 setembre 2021]. [Nota necrològica]
- ANDRES-SUÁREZ, Irene; LÓPEZ MOLINA, Luis (ed.) (1998). *Estudios de lingüística y filología españolas: Homenaje a Germán Colón*. Madrid: Gredos.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1999). *Les 'Regles de esquivar vocables' i «la qüestió de la llengua»*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2005). «Els tres components de les *Regles de esquivar vocables*». *Estudis Romànics* [en

35. Un altre recull —d'allò més actual— de refranys del català, la *Paremiologia catalana comparada digital* (PCCD), de Víctor Pàmies, la registra com a tipus parèmic (o *paremiotipus*) i amb l'entrada *Roda el món i torna al Born* (<https://pccd.dites.cat/?paremiotipus=Roda+el+m%C3%B3n+i+torna+al+Born>), amb nombroses fonts de referència, però no, lògicament, l'encara inèdit *Refranyer Aguiló*

- línia], vol. 27, p. 211-218. <<https://www.raco.cat/index.php/Estudis/article/view/177321>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (2006). «Comiat a les *Regles de esquivar vocables* i a tots els qui s'han esforçat a escatir-ne l'autor, els continguts i la significació». *Estudis Romànics* [en línia], vol. 28, p. 107-124. <<https://www.raco.cat/index.php/Estudis/article/view/9317>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- BADIA, Antoni M.; COLÓN, Germán (1952). «Atlas linguistique du domaine catalan. Orientation méthodologique». *Orbis* [Lovaina], vol. 1, p. 403-409.
- BASTARDAS, Maria Reina (2020). «Germà Colón Domènech (30 novembre 1928 - 22 mars 2020)». *Zeitschrift für Romanische Philologie* [en línia], vol. 136, núm. 4, p. 1260-1263. <<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/zrp-2020-0086/html>> [Consulta: 17 setembre 2021]. [Nota necrològica]
- BOADA PÉREZ, Gemma; COLÓN DOMÈNECH, Germà (2014). «Edició electrònica del *Refra-nyer Aguiló*». *Estudis Romànics* [en línia], vol. 36, p. 333-335. <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/384629>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- BUCHI, Éva (ed.) (2003). *Französisches etymologisches Wörterbuch. Index*. París: Champion.
- CASANOVA, Emili; ECHENIQUE, M. Teresa (ed.) (2008). *El deler per les paraules: Les aportacions de Germà Colón a la romanística*. València: Universitat de València.
- CLAVERIA, Glòria; BUENAFUENTES, Cristina (ed.) (2005). *Germà Colón: les llengües romàniques juntes i contrastades: Índex del lèxic estudiat en l'obra de Germà Colón*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- COLÓN, Germán (1953). «El concepto 'otoño' en catalán y su posición entre las lenguas romances». *Revista de Filología Española*, vol. 37, p. 194-215. [Reeditat a COLÓN, Germán (1976). *El léxico catalán en la Romania*, p. 223-239]³⁶
- (1955). «El valenciano». A: BADIA I MARGARIT, Antoni M.; GRIERA, Antoni; UDINA, Frederic (ed.). *VII Congreso Internacional de Lingüística Románica: Actas y Memorias (Universidad de Barcelona, 7-10 abril 1953)*. Vol. I. Barcelona: Fidel Rodríguez, p. 137-149.
- (1961). «Le parfait périphrastique catalan "va + infinitif"». A: *Actas do IX Congresso Internacional de Linguística Românica (31 de março - 4 de abril 1959)* [= *Boletim de Filologia*, 18]. Vol. I. Lisboa: Centro de Estudos Filológicos, p. 165-176.
- (1967a). «Elementos constitutivos del español: occitanismos». A: *Enciclopedia lingüística hispánica*. Vol. II. Madrid: CSIC, p. 153-192.
- (1967b). «Elementos constitutivos del español: catalanisms». A: *Enciclopedia lingüística hispánica*. Vol. II. Madrid: CSIC, p. 193-238.
- (1974). *Die ersten romanischen und germanischen Übersetzungen des 'Don Quijote'*. Berna: Francke.
- (1976). *El léxico catalán en la Romania*. Madrid: Gredos.

36. En les següents referències respecto la forma bibliogràfica original del nom de fonts de Colón com a autor. *Germán* és com figura durant les primeres dècades de producció. A partir de la dècada dels noranta del segle passat predomina la versió catalana (*Germà*) del prenom.

- COLÓN, Germán (1978). «Occitan et catalan: nécessité d'une étude réciproque. À propos de l'ancien provençal "marves", catalan "manvés"». A: *Mélanges de philologie et de littératures romanes offerts à Jeanne Wathelet-Willem*. Lieja: Cahiers de L'A. R. U. Lg., p. 43-78.
- (1989). *El español y el catalán juntos y en contraste*. Barcelona: Ariel.
- COLÓN, Germà (1991). «És volcà un lusisme internacional?». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 55, p. 319-337.
- (1993a). *El lèxic català dins la Romània*. València: Universitat de València.
- (1993b). «Visió romàntica sobre alguns "mossarabismes" del català». A: FERRANDO FRANCÉS, Antoni; MESEGUER, Lluís; ALEMANY FERRER, Rafael (coord.). *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: Alacant-Elx, 9-14 de setembre de 1991*. Vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 253-299.
- (1997). *Estudis de filologia catalana i romànica*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2001). *Les 'Regles d'esquivar vocables'. Autoria i entorn lingüístic*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2005a). «El *Französisches etymologisches Wörterbuch* de Walther von Wartburg, a propòsit de la publicació dels índexs generals». *Estudis Romànics* [en línia], vol. 27, p. 267-276. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000015/00000054.pdf>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- (2005b). *Las primeras traducciones europeas del 'Quijote'*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions.
- (2005c). «Encara les *Regles d'esquivar vocables*». *Estudis Romànics* [en línia], vol. 27, p. 219-226. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000015/00000031.pdf>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- (2005d). «Fons romànic d'alguns refranys hispànics». A: CLAVERIA, Glòria; BUENAFUENTES, Cristina (ed.). *Germà Colón: les llengües romàniques juntes i contrastades: Índex del lèxic estudiat en l'obra de Germà Colón*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, p. 97-107.
- (2006). «El lèxic català en el diccionari (DECat) de Joan Coromines». A: *Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 11-22.
- (2007). «Léxico». A: GARGALLO GIL, José Enrique; BASTARDAS, Maria Reina (coord.). *Manual de lingüística romànica*. Barcelona: Ariel, p. 275-295.
- (2010). «Los refranes en la Romania». A: GARGALLO GIL, José Enrique (coord.); BASTARDAS, Maria-Reina; FONTANA I TOUS, Joan; TORRES TORRES, Antonio (col.). *Paremiologia romance: Los refranes meteorológicos*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 11-23.
- (2015). *Vocabulari castellanenc*. Castelló de la Plana: Ajuntament de Castelló.
- COLÓN, Germà; SOBERANAS, Amadeu-J. (1979). *Diccionario latino-español de Elio Antonio de Nebrija*. Barcelona: Puvill. [Estudi introductor]i
- (1987). *Diccionario latín-catalán y catalán-latín de Elio Antonio de Nebrija, Gabriel Busa*. Barcelona: Puvill. [Estudi introductor]i

- COLÓN DOMÈNECH, Germà; BOADA PÉREZ, Gemma (2017). «El Refranyer Aguiló: de la paraula documentada a la paraula digital». A: *Actes del XVIIè Col·loqui de l'AILLC (València, 2015)* [en línia]. Barcelona; València: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: Institut d'Estudis Catalans, p. 513-518. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000250/00000090.pdf>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- DECat = COROMINES, Joan (1980-2001). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial: Caixa de Pensions «la Caixa». 10 v.
- DÉRom = BUCHI, Éva; SCHWEICKARD, Wolfgang (dir.) (2008-). *Dictionnaire étymologique roman* [en línia]. Nancy: ATILF. <<http://www.atilf.fr/DERom>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- DIEC2 = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. 2a ed. Barcelona: IEC. <<https://dlc.iec.cat/>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- DIVERSOS AUTORS (2003). *Germà Colón: La passió per la llengua*. València: Saó.
- FEW = WARTBURG, Walther von (1922-2002). *Französisches etymologisches Wörterbuch: Eine Darstellung des galloromanischen Sprachschatzes*. Bonn: Klopp; Heidelberg: Winter; Leipzig i Berlín: Teubner; Basilea: Zbinden. 25 v. També disponible en línia a: <<https://apps.atilf.fr/lecteurFEW/>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- FONTSERÈ, Eduard (1948). *Assaig d'un vocabulari meteorològic català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GARGALLO GIL, José Enrique (1993). «“Basquet”, “plató(n)”, “billot”: noms de recipients per a fruita a l'orient peninsular». A: FERRANDO FRANCÉS, Antoni; MESEGUER, Lluís; ALEMANY FERRER, Rafael (coord.). *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: Alacant-Elx, 9-14 de setembre de 1991*. Vol. 3. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 5-26.
- (2021). «Germà Colón Domènech (Castelló de la Plana, 1928 - Barcelona, 2020)». *Estudis Romànics* [en línia], vol. 43, p. 648-652. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000299/00000036.pdf>> [Consulta: 17 setembre 2021]. [Nota necrològica]
- HOLTUS, Günter; LÜDI, Georges; METZELTIN, Michael (1989). *La Corona de Aragón y las lenguas románicas: Miscelánea de homenaje para Germán Colón*. Tübingen: Narr.
- MARTÍ I CASTELL, Joan (2020a). «Germà Colón: la llengua catalana a la Romània». *Serra d'Or*, núm. 727-729 (juliol-setembre), p. 37-40. [Nota necrològica]
- (2020b). *Joan Coromines i Vigneaux: Semblança biogràfica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Miscel·lània Germà Colón* (1994-1997). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 4 v.
- PALDC = VENY, Joan (2007-2019). *Petit atles lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 7 v. També disponible en línia a: <<https://aldc.espais.iec.cat/>> [Consulta: 17 setembre 2021].
- PEREA SABATER, Maria Pilar (ed.) (2020). *Germà Colón Domènech al 'Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura': Articles i notes (1949-1985)*. Castelló de la Plana: Societat Castellonenca de Cultura.
- VENY, Joan (2019). «Germà Colón, passió per la filologia». A: *Per la llengua pròpia*. Palma: Leonard Muntaner, p. 134-136.

**LLISTA DE MEMBRES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS AMB UNA
BIOGRAFIA PUBLICADA A LA COL·LECCIÓ «SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES»**

ABADAL I DE VINYALS, Ramon d'	(1888-1970)
AINAUD DE LASARTE, Joan	(1919-1995)
ALCOVER I SUREDA, Antoni M.	(1862-1932)
ALÒS-MONER I DE DOU, Ramon d'	(1885-1939)
ALSINA I BOFILL, Josep	(1904-1993)
ANGLADA I D'ABADAL, M. Àngels	(1930-1999)
ARAMON I SERRA, Ramon	(1907-2000)
BADIA I MARGARIT, Antoni M.	(1920-2014)
BARRERA I COSTA, Heribert	(1917-2011)
BASTARDAS I PARERA, Joan	(1919-2009)
BATALLER I CALATAYUD, Josep Ramon	(1890-1962)
BOFILL I PICHOT, Josep M.	(1860-1938)
BOLÓS I CAPDEVILA, Oriol de	(1924-2007)
BROCÀ I DE MONTAGUT, Guillem M. de	(1850-1918)
CARBONELL I DE BALLESTER, Jordi	(1924-2016)
CARIA, Rafael	(1941-2008)
CARNER I PUIG-ORIOI, Josep	(1884-1970)
CARRERAS I ARTAU, Joaquim	(1894-1968)
CARRERAS I BARNÉS, Josep	(1943-2014)
CASACUBERTA I ROGER, Josep M. de	(1897-1985)
CASAS I SICART, Creu	(1913-2007)
CASASSAS I SIMÓ, Enric	(1920-2000)
CASASSAS I SIMÓ, Lluís	(1922-1992)
CASASSAS I SIMÓ, Oriol	(1923-2012)
CASTELLS I GUARDIOLA, Josep	(1925-2018)
CERVERA I ASTOR, Leandre	(1891-1964)
CLASCAR I SANOU, Frederic	(1873-1919)
COLL I ALENTORN, Miquel	(1904-1990)
COLOMER I POUS, Eusebi	(1923-1997)
COLÓN I DOMÈNECH, Germà	(1928-2020)
COROMINES I MONTANYA, Pere	(1870-1939)
COROMINES I VIGNEAUX, Joan	(1905-1997)
DOMINGO I SANJUÁN, Pere	(1896-1979)
DURAN I SANPERE, Agustí	(1887-1975)
EGOZCUE I CUIXART, Josep	(1940-2006)
ESTEVE I SUBIRANA, Antoni	(1902-1979)
FABRA I POCH, Pompeu	(1868-1948)
FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, Lluís	(1867-1957)
FARGAS I ROCA, Miquel A.	(1858-1916)
FOLCH I TORRES, Joaquim	(1886-1963)

FONT I QUER, Pius	(1888-1964)
FONTBOTÉ I MUSSOLAS, Josep Maria	(1921-1989)
FONTSERÈ I RIBA, Eduard	(1870-1970)
FREIXA I PEDRALS, Enric	(1911-2002)
FUSTER I ORTELLS, Joan	(1922-1992)
GALÍ I COLL, Alexandre	(1886-1969)
GUIMERA I JORGE, Àngel	(1845-1924)
JARDÍ I BORRÀS, Ramon	(1881-1972)
LLUCH I MARTÍN, Enric	(1928-2012)
MARAGALL I GORINA, Joan	(1860-1911)
MARGALEF I LÓPEZ, Ramon	(1919-2004)
MARTORELL I TRABAL, Francesc	(1887-1935)
MIRALLES I SOLÀ, Carles	(1944-2015)
MIRET I SANS, Joaquim	(1858-1919)
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	(1903-1991)
MOLL I MARQUÈS, Aina	(1930-2019)
MUNDÓ I MARCET, Anscari Manuel	(1923-2012)
NICOLAU D'OLWER, Lluís	(1888-1961)
NOGUERA DE GUZMAN, Raimon	(1897-1990)
OLIVER I TOLRÀ, Miquel dels Sants	(1864-1920)
PARÉS I FARRÀS, Ramon	(1927-2018)
PI I SUNYER, August	(1879-1965)
PIJOAN I SOTERAS, Josep	(1881-1963)
PRAT DE LA RIBA I SARRÀ, Enric	(1870-1917)
PRATS I DOMINGO, Modest	(1936-2014)
PREVOSTI I PELEGRÍN, Antoni	(1919-2011)
PUIG I CADAFALCH, Josep	(1867-1956)
PUIG SALELLAS, Josep M.	(1924-2007)
RIBAS I PIERA, Manuel	(1925-2013)
ROCA-PONS, Josep	(1914-2000)
ROSELLÓ I MOLINARI, Xavier	(1948-2016)
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi	(1887-1982)
RUBIÓ I LLUCH, Antoni	(1856-1937)
RUYRA I OMS, Joaquim	(1858-1939)
SAGARRA I DE SISCAR, Ferran de	(1853-1939)
SARDÀ I DEXEUS, Joan	(1910-1995)
SARSANEDAS I VIVES, Jordi	(1924-2006)
SEGALÀ I ESTALELLA, Lluís	(1873-1938)
SERRA I HÚNTER, Jaume	(1878-1943)
SERRA I PUIG, Eva	(1942-2018)
SERRA I RÀFOLS, Josep de C.	(1900-1971)
SOLÀ I CORTASSA, Joan	(1940-2010)
SOLANS I HUGUET, Joan Antoni	(1941-2019)
SOLÉ I SABARÍS, Lluís	(1908-1985)

TARRADELL I MATEU, Miquel	(1920-1995)
TEIXIDOR I BATLLE, Josep	(1920-1989)
TERRADAS I ILLA, Esteve	(1883-1950)
TRIADÚ I FONT, Joan	(1921-2010)
TRIAS I FARGAS, Ramon	(1922-1989)
TRUETA I RASPALL, Josep	(1897-1977)
TURRÓ I DARDER, Ramon	(1854-1926)
VALLS I TABERNER, Ferran	(1888-1942)
VALLVERDÚ CANES, Francesc	(1935-2014)
VERDAGUER I JUANOLA, Pere	(1929-2017)
VERNET I GINÉS, Joan	(1923-2011)
VICENS VIVES, Jaume	(1910-1960)
VILA I DINARÈS, Pau	(1881-1980)
VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià	(1913-2002)

SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES

Títols publicats

- [1] Manuel RIBAS I PIERA, *Josep Puig i Cadafalch, cofundador i membre il·lustre de l'IEC* (1996)
- [2] Josep M. CAMARASA, *Ramon Turró, un modernista al laboratori* (1997)
- [3] Josep CARRERAS, *August Pi i Sunyer. Semblança biogràfica* (1998)
- [4] Manuel SUBIRÀ, *Pere Domingo. Semblança biogràfica* (1998)
- [5] Albert BALCELLS, *Enric Prat de la Riba i l'Institut d'Estudis Catalans* (1998)
- [6] Oriol CASASSAS, *Miquel A. Fargas i Roca i els nous horitzons* (1999)
- [7] Xavier BARRAL, *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art* (1999)
- [8] *M. Àngels Anglada i d'Abadal. Sessió en memòria* (1999)
- [9] Eulàlia DURAN, *Agustí Duran i Sanpere. Semblança biogràfica* (2000)
- [10] Francesc FONTBONA, *Joaquim Folch i Torres. Semblança biogràfica* (2000)
- [11] Jordi SALES, *Jaume Serra i Hünter. Semblança biogràfica* (2000)
- [12] Carles MIRALLES i Anscari M. MUNDÓ, *Lluís Nicolau d'Olwer. Semblança biogràfica* (2000)
- [13] Josep M. FONT, *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica* (2000)
- [14] Oriol de BOLÒS, *Pius Font i Quer. Semblança biogràfica* (2000)
- [15] Antoni ROCA, *Esteve Terradas i Illa. Semblança biogràfica* (2000)
- [16] Joan VENY, *Antoni M. Alcover i Sureda. Semblança biogràfica* (2000)
- [17] Pere LLUÍS FONT, *Joaquim Carreras i Artau. Semblança biogràfica* (2000)
- [18] *Enric Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2000)
- [19] David SERRAT, *Lluís Solé i Sabarís. Semblança biogràfica* (2000)
- [20] *Ramon Aramon i Serra. Sessió en memòria* (2001)
- [21] Antoni SERRA i RAMONEDA, *Joan Sardà i Dexeus. Semblança biogràfica* (2001)
- [22] Aina MOLL, *Francesc de Borja Moll. Semblança biogràfica* (2001)
- [23] *Josep Roca-Pons. Sessió en memòria* (2001)
- [24] Josep Enric LLEBOT, *Eduard Fontserè i Riba. Semblança biogràfica* (2002)
- [25] Carles MIRALLES, *Lluís Segalà i Estalella. Semblança biogràfica* (2002)
- [26] Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou. Semblança biogràfica* (2003)
- [27] Jaume CABRÉ, *L'ocellot sinistre. Semblança biogràfica d'Àngel Guimerà* (2003)
- [28] Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer i Pous. Semblança biogràfica* (2003)
- [29] Ricard GUERRERO, *Josep Alsina i Bofill, amor a la professió, amor a la llengua, amor al país. Semblança biogràfica de Josep Alsina i Bofill* (2003)
- [30] M. Teresa FERRER, *Joaquim Miret i Sans. Semblança biogràfica* (2003)
- [31] Josep M. MAS i SOLENC, *Ferran Valls i Taberner. Semblança biogràfica* (2004)
- [32] Oriol CASASSAS, *Josep Trueta i Raspall, el símbol. Semblança biogràfica de Josep Trueta i Raspall* (2004)
- [33] Salvador REGUANT, *Josep Ramon Bataller i Calatayud. Semblança biogràfica* (2004)
- [34] *Marià Villangómez. Sessió en memòria* (2004)
- [35] Carles A. GASÒLIBA, *Ramon Trias Fargas. Semblança biogràfica* (2004)
- [36] *Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de 'Marines i boscatges' (1903-2003)* (2005)

- [37] Manuel CASTELLET, *Josep Teixidor i Batlle. Semblança biogràfica* (2005)
- [38] Carles MIRALLES, «*Un xic exòtic i desorientat*». *Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida* (2005)
- [39] Ramon Margalef. *Sessió en memòria* (2005)
- [40] Eva SERRA, *Ferran de Sagarra i de Siscar. Semblança biogràfica* (2005)
- [41] Josep MASSOT, *Jordi Rubió i Balaguer. Semblança biogràfica* (2005)
- [42] Joan VILÀ-VALENTÍ, *Pau Vila i Dinarès. Semblança biogràfica* (2006)
- [43] Joan SOLÀ, *Pompeu Fabra i Poch. Semblança biogràfica* (2006)
- [44] Albert BALCELLS, *Francesc Martorell i Trabal. Semblança biogràfica* (2006)
- [45] Jacint CORBELLA, *Antoni Esteve i Subirana. Semblança biogràfica* (2006)
- [46] Oriol CASASSAS, *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica* (2007)
- [47] Josep VALLVERDÚ, *Josep Carner i Puig-Oriol. Semblança biogràfica* (2008)
- 48 Albert BALCELLS, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans* (2008)
- 49 Oriol de Bolòs i Capdevila. *Sessió en memòria* (2009)
- 50 Joaquim MOLAS, *Miquel dels Sants Oliver i Tolrà. Semblança biogràfica* (2009)
- 51 Josep M. CAMARASA, *Josep M. Bofill i Pichot. Semblança biogràfica* (2009)
- 52 Jordi Sarsanedas. *Sessió en memòria* (2010)
- 53 Rafael Caria. *Sessió en memòria* (2010)
- 54 Joan Bastardas. *Sessió en memòria* (2011)
- 55 Josep M. de Casacuberta i Roger. *Sessió en memòria* (2012)
- 56 Josep MASSOT, *Frederic Clascar i Sanou. Semblança biogràfica* (2012)
- 57 Albert BALCELLS, *Pere Coromines. Semblança biogràfica* (2013)
- 58 Antoni Prevosti i Pelegrín. *Sessió en memòria* (2013)
- 59 Eulàlia DURAN, *Joan Fuster. Semblança biogràfica* (2013)
- 60 Eva SERRA, *Josep de C. Serra i Ràfols. Semblança biogràfica* (2013)
- 61 Oriol Casassas i Simó. *Sessió en memòria* (2014)
- 62 Enric Lluch i Martín. *Semblança biogràfica* (2014)
- 63 Josep BATLLÓ, Àgata PEDREROL i Joan ARÚS, *Ramon Jardí i Borràs. Semblança biogràfica* (2015)
- 64 Modest Prats i Domingo. *Sessió en memòria* (2016)
- 65 Antoni M. Badia i Margarit. *Sessió en memòria* (2016)
- 66 Francesc Vallverdú Canes. *Sessió en memòria* (2016)
- 67 Carles Miralles i Solà. *Sessió en memòria* (2017)
- 68 Jordi Carbonell i de Ballester. *Sessió en memòria* (2019)
- 69 Dolors BRAMON, *Joan Vernet i Ginés. Semblança biogràfica* (2019)
- 70 Pere Verdaguer. *Sessió en memòria* (2019)
- 71 Pere SANTANACH, *Josep Maria Fontboté i Mussolas. Semblança biogràfica* (2019)
- 72 August BOVER, *Josep Roca-Pons. Semblança biogràfica* (2019)
- 73 Josep GONZÁLEZ-AGÀPITO, *Alexandre Galí i Coll. Semblança biogràfica* (2019)
- 74 Miquel VILARDELL, *Josep Egozcue i Cuixart. Semblança biogràfica* (2019)
- 75 Joan Antoni SOLANS, *Manuel Ribas i Piera. Semblança biogràfica* (2020)
- 76 Jordi CASASSAS, *Lluís Casassas i Simó. Semblança biogràfica* (2020)
- 77 Jaume TERRADAS, *Creu Casas i Sicart. Semblança biogràfica* (2020)
- 78 Ramon Parés i Farràs. *Sessió en memòria* (2020)
- 79 Joan Triadú i Font. *Sessió en memòria* (2020)

- 80 Isidor MARÍ, *Aina Moll i Marquès. Semblança biogràfica* (2020)
- 81 *Eva Serra i Puig. Sessió en memòria* (2020)
- 82 Àngel MESSEGUER, *Josep Castells i Guardiola. Semblança biogràfica* (2020)
- 83 Joaquim AGULLÓ, *Xavier Roselló i Molinari. Semblança biogràfica* (2020)
- 84 Joaquim RAFEL, *Lluís Faraudo de Saint-Germain. Semblança biogràfica* (2020)
- 85 *Solans i el seu temps. Sessió en memòria* (2020)
- 86 Salvador ALEGRET, *Heribert Barrera i Costa. Semblança biogràfica* (2020)
- 87 Lluís JOU, *Raimon Noguera de Guzman. Semblança biogràfica* (2020)
- 88 Antoni ROCA, *Enric Freixa i Pedrals. Semblança biogràfica* (2020)
- 89 Joan MARTÍ, *Joan Coromines i Vigneaux. Semblança biogràfica* (2020)
- 90 Lluís JOU, *Josep M. Puig Salellas, en la cruïlla del país. Semblança biogràfica* (2020)
- 91 Joan SANMARTÍ, *Miquel Tarradell i Mateu. Semblança biogràfica* (2020)
- 92 Jaume SOBREQÜÉS, *Miquel Coll i Alentorn. Semblança biogràfica* (2020)
- 93 Enric PUJOL, *Jaume Vicens Vives. Semblança biogràfica* (2020)
- 94 Francesc FONTBONA, *Joan Ainaud de Lasarte. Semblança biogràfica* (2021)
- 95 Xavier BARRAL, *Anscari Manuel Mundó i Marcet. Semblança biogràfica* (2021)
- 96 Jacint CORBELLA i Ramon BARTRONS, *Josep Carreras i Barnés. Semblança biogràfica* (2021)
- 97 *Ramon d'Abadal i de Vinyals. Sessió en memòria* (2021)
- 98 Gemma RIGAU i Jordi MIR, *Joan Solà i Cortassa. Semblança biogràfica* (2021)
- 99 José Enrique GARGALLO, *Germà Colón i Domènech. Semblança biogràfica* (2021)

